DOMSTOLENS DOM
av den 6 april 1962*

I mål 13/61

har appellationsdomstolen i Haag, andra avdelningen, gett in en begäran om förhandsavgörande. Begäran grundar sig på domstolens dom av den 20 juni 1961 (101 R/60) i målet mellan

bolaget **Kledingverkoopbedrijf de Geus en Uitdenbogerd,** med säte i Rotterdam, företrätt av advokaten P. H. Hoogenbergh,

sökande,

och

1) **Robert Bosch GmbH**, bolag enligt tysk rätt med säte i Stuttgart, och

2) Aktiebolaget **Maatschappij tot voortzetting van de zaken der Firma Willem van Rijn**, med säte i Amsterdam, företrädda av advokaten J. F. A Verzijl,

motparter.

Begäran syftar till att Europeiska gemenskapernas domstol skall uttala sig "om det exportförbud som Robert Bosch GmbH med säte i Stuttgart, ålagt sina kunder, och som accepterats genom avtal, är ogiltigt i enlighet med artikel 85.2 i EEG-fördraget i fråga om export till Nederländerna".

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden A. M. Donner, avdelningsordförandena O. Riese och J. Rueff samt domarna L. Delvaux och Ch. L. Hammes,

generaladvokat: M. Lagrange,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

* Rättegångsspråk: nederländska.

dom

DOMSKÄL

A - Domstolens behörighet

Parterna Bosch och van Rijn samt Frankrikes regering har uttryckt tvivel om huruvida begäran från appellationsdomstolen i Haag kan bli föremål för förhandsavgörande, eftersom överklagande skett mot den dom i vilken denna begäran gjorts.

Detta tvivel har sin grund i en tolkning av artikel 177 i fördraget, enligt vilken en sådan begäran bara skulle kunna tas upp till prövning om den dom eller det beslut vari begäran gjorts skulle ha vunnit laga kraft.

Denna tolkning av artikel 177 har inget stöd i ordalydelsen i den artikeln. Dessutom förbiser den att den nationella rätten, som gäller för den domstol som begär ett förhandsavgörande, och gemenskapsrätten utgör två olika och skilda rättsordningar.

På samma sätt som fördraget inte förbjuder den nationella kassationsdomstolen att pröva överklagandet utan överlåter bedömningen av om överklagandet kan tas upp till prövning på den interna rätten och den nationella domstolen, så är domstolens behörighet enligt fördraget bara beroende av om det finns en begäran i enlighet med artikel 177, utan att det finns anledning för gemenskapsdomstolen att undersöka om den nationella domstolens beslut har vunnit laga kraft i enlighet med den nationella rätten.

Parterna Bosch och van Rijn och Frankrikes regering gör vidare gällande att begäran från appellationsdomstolen i Haag inte kan bli föremål för ett förhandsavgörande, eftersom den inte är begränsad till en ren tolkningsfråga i enlighet med artikel 177 utan att den faktiskt, som framgår av dess formulering, syftar till att få domstolen att avgöra en fråga som avser tillämpningen av fördraget i ett bestämt enskilt fall.

Fördraget föreskriver emellertid varken uttryckligen eller underförstått i vilken form den nationella domstolen skall lägga fram sin begäran om förhandsavgörande.

Eftersom innebörden av uttrycket "tolkning av fördraget" i artikel 177 i sig självt kan bli föremål för en tolkning, står det den nationella domstolen fritt att formulera sin begäran på ett konkret och enkelt sätt, där det överlåtes på domstolen att se till att endast besluta i fråga om denna begäran inom ramen för sin behörighet, dvs. endast i den utsträckning begäran omfattar frågor om tolkning av fördraget.

De konkreta formuleringarna i denna begäran gör att man klart kan urskilja de tolkningsfrågor som den innehåller.

Frankrikes regering anför vidare att så länge som de förordningar som avses i artikel 87 i fördraget inte har antagits, kan domstolen inte uttala sig om tolkningen av artikel 85, eftersom tillämpningen av denna artikel hittills bara varit en fråga för de nationella myndigheterna.

Detta argument kan inte godtas.

Även för den händelse att tillämpningen av artikel 85 och följande i fördraget skulle vila på de nationella myndigheterna, skulle artikel 177, som avser tolkningen av fördraget fortfarande vara tillämplig, så att den nationella domstolen beroende på omständigheterna har befogenhet eller skyldighet att begära ett förhandsavgörande.

Detta resonemang stöds av såväl ordalydelsen som innebörden i artikel 177. Denna bestämmelse innehåller nämligen å ena sidan inget förbehåll med avseende på artikel 85 och följande, medan däremot å andra sidan en sådan harmonisering av rättspraxis som avses i artikel 177 är påkallad, särskilt i de fall där tillämpningen av fördraget har överlåtits på de nationella myndigheterna.

Domstolen är följaktligen behörig att uttala sig om denna begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 177 i fördraget.

B - Saken

Domen från appellationsdomstolen i Haag föranleder frågan om artikel 85 var tillämplig redan då fördraget trädde i kraft.

Principiellt är svaret jakande.

Eftersom artiklarna 88 och 89 i fördraget ger de nationella myndigheterna respektive kommissionen behörighet att tillämpa artikel 85 förutsätts att denna bestämmelse kan tillämpas redan vid ikraftträdandet av fördraget.

Artiklarna 88 och 89 är emellertid inte av sådan beskaffenhet att de kan säkerställa en så fullständig tillämpning av artikel 85 att man enbart av det faktum att de finns kan dra den slutsatsen att artikel 85 redan då fördraget trädde i kraft skulle ha full verkan och att särskilt den ogiltighet som avses i 85.2 skulle ha framkallats i alla de fall som omfattas av definitionen i 85.1, och för vilka ännu ingen förklaring enligt 85.3 har getts.

Artikel 88 föreskriver nämligen att medlemsstaternas myndigheter bara skall avgöra om konkurrensbegränsande samverkan är tillåten när denna föreläggs myndigheterna för godkännande inom ramen för den konkurrenslagstiftning som gäller i landet.

Även om artikel 89 ger kommissionen allmän behörighet i fråga om tillsyn och kontroll, ger den bara kommissionen befogenhet att konstatera eventuella överträdelser av artiklarna 85 och 86, men inte befogenhet att avge de förklaringar som avses i artikel 85.3.

Ingen av dessa två artiklar innehåller övergångsbestämmelser för sådan konkurrensbegränsande samverkan som fanns när fördraget trädde i kraft.

För övrigt kan man konstatera att upphovsmännen till den första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT s. 204/62, fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01) har utgått från samma ståndpunkt.

Av artiklarna 6.2 och 5.1 i denna förordning följer att kommissionen fortfarande kan avge förklaringar med stöd av artikel 85.3 för sådan konkurrensbegränsande samverkan som fanns redan innan förordningen trädde i kraft, och för vilken kommissionen då har befogenhet att ge retroaktiv verkan, även före det datum när denna samverkan anmäldes.

Därav följer att upphovsmännen till förordningen även tycks ha förutsett att det vid tidpunkten för nämnda förordnings ikraftträdande fanns konkurrensbegränsande samverkan på vilken artikel 85.1 är tillämplig, men för vilka något beslut i enlighet med 85.3 ännu inte fattats, utan att denna samverkan för den skull skulle vara ogiltig.

En motsatt tolkning skulle leda till den oacceptabla konsekvensen att viss konkurrensbegränsande samverkan först skulle ha varit ogiltig under flera år utan att någon myndighet någonsin fastställt detta, och att denna ogiltighet senare skulle ha undanröjts med retroaktiv verkan.

Mer allmänt skulle det strida mot den allmänna principen om rättssäkerhet – en rättsprincip som bör respekteras vid tillämpningen av fördraget – att ogiltigförklara vissa avtal innan man ens kunnat veta, och alltså fastslå, på vilka avtal som artikel 85 i sin helhet skall tillämpas.

I enlighet med ordalydelsen i artikel 85.2, som när den talar om avtal eller beslut "som är förbjudna enligt denna artikel" tycks betrakta 85.1 och 85.3 som ett odelbart helt, måste man medge att ogiltighet, fram till dess att den första

förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 trätt i kraft, bara har inträtt för de avtal och beslut som enligt myndigheterna i medlemsstaterna på grundval av artikel 88 omfattas av artikel 85.1 och inte kan undantas från förbudet i artikel 85.3, eller för sådana avtal och beslut som kommissionen har beslutat om i enlighet med artikel 89.2.

Eftersom appellationsdomstolen i Haag i sin dom om hänskjutande inte närmare kunnat ange vilken tidpunkt man skall utgå från för att avgöra om avtalet är ogiltigt, måste även denna fråga undersökas i fråga om tiden efter förordningens ikraftträdande.

Ogiltighet inträder inte beträffande de avtal och beslut som fanns när denna förordning trädde i kraft enbart på den grunden att de omfattas av artikel 85.1.

Dessa avtal och beslut bör anses giltiga när de omfattas av artikel 5.2 i den förordningen. De bör anses gälla tills vidare om de utan att omfattas av denna bestämmelse anmäls till kommissionen i enlighet med artikel 5.1 i den förordningen.

Giltigheten är inte definitiv, eftersom den ogiltighet som avses i artikel 85.2 träder in när myndigheterna i medlemsstaterna utövar sin behörighet i enlighet med fördragets artikel 88. Denna behörighet vidmakthålls i artikel 9 i nämnda förordning då de tillämpar artikel 85.1 och då de förklarar vissa avtal eller beslut förbjudna.

Om kommissionen vägrar att fatta ett beslut enligt artikel 85.3 i fråga om avtal och beslut som omfattas av denna artikel blir dessa dessutom ogiltiga från och med ikraftträdandet av nämnda förordning.

Även om avtalet eller beslutet i enlighet med artikel 85.3 inte kan undantas från förbudet, har dock kommissionen enligt bestämmelserna i artikel 7 i denna förordning möjlighet att begränsa verkningarna av förbudet i artikel 85, dvs. ogiltigheten, till en bestämd period om de berörda är beredda att häva eller ändra dessa avtal eller beslut.

Denna bestämmelse i artikel 7 i nämnda förordning får bara innehåll om ogiltighet inte inträder förrän kommissionen uttalat sig om anmälda avtal och beslut, eller innan medlemsstaternas myndigheter förklarat att artikel 85 är tillämplig.

Begäran från domstolen i Haag gäller frågan huruvida det exportförbud som bolaget Robert Bosch, Stuttgart, ålagt sina köpare, och som accepterats av dessa, omfattas av artikel 85.1 i fördraget.

Denna fråga kan inte anses som en ren tolkningsfråga av fördraget, eftersom man inte för domstolen har redogjort för det sammanhang i vilket detta summariska förbud förekommer. Domstolen kan därför inte besluta i fråga om detta utan en föregående undersökning då den inte har behörighet att göra en sådan undersökning när den fattar ett beslut med stöd av artikel 177 i fördraget.

Under sådana förhållanden bör domstolen begränsa sig till att fastslå att det inte är uteslutet att de exportförbud som appellationsdomstolen avser omfattas av definitionen i artikel 85.1, och särskilt under uttrycket: "avtal ... som kan påverka handeln mellan medlemsstater... ".

Om dessa förbud skulle omfattas av artikel 85.1 kan man inte utan vidare medge att artikel 4.2 i den första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 skall tillämpas på dessa, så att de med stöd av artikel 5.2 i förordningen skall vara befriade från anmälan och därför anses giltiga.

Enligt artikel 4.2 1 är avtal om import eller export mellan medlemsstaterna inte befriade från anmälningsskyldighet, medan däremot ett exportförbud får andra effekter än de som anges i artikel 4.2 2, och ett annat syfte än de som anges i 4.2 3 i denna bestämmelse.

C - Rättegångskostnader

De kostnader som har förorsakats Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission och medlemsstaternas regeringar, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla.

Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid appellationsdomstolen i Haag utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

I målet har domstolen

beaktat rättegångshandlingarna,

hört referentens rapport,

hört de muntliga yttrandena från Europeiska gemenskapens kommission och parterna i målet,

hört generaladvokatens förslag till avgörande,

beaktat artiklarna 85, 87, 88, 89 och 177 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

beaktat protokollet om stadgan för Europeiska ekonomiska gemenskapens domstol,

beaktat rättegångsreglerna för Europeiska gemenskapernas domstol.

Mot den bakgrunden och på ovan angivna grunder beslutar

DOMSTOLEN

- angående den begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget som genom skrivelse av den 10 juli 1961 förts vidare av appellationsdomstolen i Haag – följande dom:

1. **Fram till ikraftträdandet av den förordning som avses i artikel 87 i förening med artikel 85.3 i fördraget, skall fördragets artikel 85.2 bara gälla för de avtal och beslut för vilka myndigheterna i medlemsstaterna med stöd av artikel 88 i fördraget uttryckligen beslutat att de skall omfattas av bestämmelserna i artikel 85.1 och att dessa bestämmelser inte kan förklaras icke tillämpliga enligt artikel 85.3, eller om vilka kommissionen genom beslut med stöd av artikel 89.2 konstaterat att de strider mot artikel 85.**

2. **De avtal och beslut som omfattas av förbudet i artikel 85.1, och som redan fanns när den första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 trädde i kraft, får om de anmälts i rätt tid i enlighet med artikel 5 i denna förordning bara anses ogiltiga om kommissionen beslutar att de varken kan komma i fråga för en förklaring enligt artikel 85.3 eller för tillämpning av artikel 7.1 i förordningen, eller om myndigheterna i medlemsstaterna beslutar att själva utöva den befogenhet de har enligt artikel 88 i fördraget i förening med artikel 9 i nämnda förordning.**

3. **De avtal och beslut som omfattas av förbudet i artikel 85.1 som inte anmälts i rätt tid i enlighet med artikel 5.1 i den första förordningen om**

tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 eftersom de redan fanns när denna förordning trädde i kraft, och som inte omfattas av artikel 5.2, blir ogiltiga i och med ikraftträdandet av denna förordning.

4. **Återstående del av begäran kan inte bli föremål för förhandsavgörande.**

5. **Appellationsdomstolen i Haag skall besluta om rättegångskostnaderna i detta mål.**

På detta sätt dömt i Luxemburg den 6 april 1962.

Donner Riese Rueff

Delvaux Hammes

Domen avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 6 april 1962.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

A. M. Donner
Ordförande